

TERMÍN: 04.12.2021

xx27257xx
Recenzia B
Jarmila Botev
Jarmila.botev@oecd.org

Prosím nezasahujte do tejto tabuľky

RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Jarmila Botev, Economics department, OECD**

NÁZOV MATERIÁLU: **Reformný kompas slovenskej ekonomiky**

TYP VÝSTUPU*[1]: **Analýza**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo financií SR - Inštitút finančnej politiky**

AUTORI/KY: **Lucia Šramková;**

SPOLUAUTORI/KY: - - ; - - ; - - ; - -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **2**

PRIPOMIENKY:

P.č.	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1		Odporúčam doplniť metódu a východiská pri každom opatrení.	Model STRELEC tak, ako je popísaný v Kapitole 4, vyzerá ako vhodne zvolený nástroj na kvantifikáciu efektov štrukturálnych reforiem. Keďže ide skôr o rámec a základné zásady postupov na kvantifikáciu, je dôležité, aby použité metódy a východiská/vstupy pri každom opatrení boli transparentné (nie nevyhnutne uvedené priamo v paperi, ale napr. v nejakej dátovej prílohe).	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.
2		Odporúčam uviesť (v dátovej prílohe) explicitné hodnoty a trajektórie pre použité výsledkové ukazovatele.	Väčšina opatrení, uvedených ďalej v kapitole, má postup kvantifikácie a jej východiská už momentálne dobre popísané (ďalším možným krokom smerom k transparentnosti by bolo v prípadnej dátovej prílohe uviesť ich explicitné hodnoty tam, kde nie sú uvedené; podobne by bolo dobre uviesť explicitne predpokladanú trajektóriu použitých výsledkových ukazovateľov, keďže Kapitola 3 uvádza len počiatočné a konečné hodnoty a nie všetky ukazovatele podľa popisu rastú lineárne).	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.
3		Odporúčam uviesť predpoklady v prípade použitia kvantifikácií z literatúry, popis	V podobnom duchu by bolo dobre bližšie uviesť aj predpoklady, keď je kvantifikácia postavená na odhadoch z literatúry, kde je popis v porovnaní s	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.

kanálov vplyvu a zdôvodnenie, explicitne uviesť hodnoty použitých parametrov.

inými opatreniami miestami slabší. Napr. pri kvantifikácii podľa QASR (séria paperov OECD: Égert & Gal (2017), Gal&Theissing (2016), Égert (2018), atď.) cez kanál zamestnanosti je možné použiť elasticity vo vzťahu k celkovej zamestnanosti, vo vzťahu k zamestnanosti demografických skupín alebo skupín podľa dosiahnutého vzdelania (Égert & Gal (2017) a OECD vo svojej praxi používajú najmä druhú možnosť). Ďalším príkladom je, že v QASR majú AOPTP (a niektoré iné politiky, ktoré sa ale medzi súčasnými opatreniami v paperi nenachádzajú) efekt cez viacero kanálov, nie len cez zamestnanosť a z popisu a vyčísleného dopadu nie je celkom zrejmé, či bol zohľadnený len jeden alebo viacero kanálov a pokiaľ len jeden, prečo (oba prístupy sú legitímne, len by bolo vhodné transparentne ich uviesť a v prípade odchýlky od literatúry aj zdôvodniť). Nakoniec, potenciálne možným, aj keď nie nevyhnutným ďalším krokom k transparentnosti by bolo explicitne uviesť, aké elasticity/parametre boli použité (číselne a/alebo odkazom; napr. viď predchádzajúce kapitoly, kde napr. vo footnote 29 je vyslovene uvedené, ktorá špecifikácia od Hanuschek&Woessmann (2012) bola použitá). (Prípadne ako presne bola počítaná trajektória efektu, alebo či bola tiež použitá nejaká "konzervatívna konštanta", keďže napr. u žiadneho z opatrení kvantifikovaného podľa QASR sa táto po 2040 ďalej nehýbe.).

4		<p>Odporúčam uviesť zdôvodnenie rozdielu pri použití predpoklade o podiele VŠ študentov v zahraničí vracajúcich sa na SK.</p>	<p>Explicitne popísané vstupy by mohli pomôcť (aj do budúcnosti) aj k vnútornej transparentnosti a konzistentnosti, čiže tomu, aby pri podobných typoch opatrení v podobnom kontexte boli použité rovnaké typy vstupov (elasticity/parametre, atď.), alebo aby prípadná odchýlka bola odôvodnená (napr. opatrenia č. 2.5 a 5.2 obe pracujú s predpokladom, že istý podiel VŠ študentov, ktorí by za iných okolností odišli študovať do zahraničia, ostane pracovať na Slovensku. Tento podiel je u každého opatrenia iný, a z ich popisu nie je zrejmé, prečo.)</p>	<p>Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.</p>
5		<p>Odporúčam uviesť dôvod pre využitie konzervatívneho prístupu pri kvantifikáciách.</p>	<p>Konzervatívny prístup v prípade expertného odhadu a znižovanie napočítaných efektov vopred stanovenou konštantou sa javí byť rozumné. Pri konkrétnych popisoch kvantifikácie jednotlivých opatrení by však bolo dobré v niektorých prípadoch zrozumiteľnejšie odlišiť, či posun v cieľovom indikátore bol zvolený na polovičnú hodnotu kvôli tomu, aby bol cieľ realistický/dosiahnuteľný, alebo je polovičný preto, že bola uplatnená "konzervatívna konštanta" (napr. pri opatrení č. 1.2, ale aj pri niektorých ďalších toto nie je zrejmé). Výsledný efekt je síce rovnaký, ale nie je to isté.</p>	<p>Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.</p>
6		<p>Odporúčam zdôrazniť limitáciu sčítavania efektov všetkých opatrení.</p>	<p>Myslím, že je trochu problematické sčítavať efekty všetkých opatrení tak, ako je to uvedené v texte (str. 67) alebo v Grafe 4.1. Je pravda, že je to síce do istej</p>	<p>Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.</p>

			miery ošetrené footnote č. 142 (napr. aj opatrenia č. 2.2-2.4 sa zrejme čiastočne prelínajú, a pod.), ale možno by bolo vhodné nejakú podobnú poznámku aspoň uviesť aj do grafu.	
7		Odporúčame zapracovať do prezentácie výsledkov neistotu ohľadom bodových a expertných odhadov.	V nadväznosti na predchádzajúce dva body ("konzervatívna konštanta" a sčítovanie efektov) mám trochu obavy ohľadom prezentácie výsledkov. Je fakt, že napr. aj v QASR (a v dokumentoch OECD, ktoré sú na nich založené, ako napr. Economic Survey) sú prominentne prezentované point estimates a simulácie v podstate len na ich základe. A je mi jasné, že policy dokumenty a policy-makeri si pýtajú "jedno jasné číslo". Ale pokiaľ sa bavíme o odhadoch efektov, obzvlášť v tejto kumulatívnej výške a na tomto horizonte, bolo by vhodné upozorniť na to, že okolo týchto odhadov existuje určitá miera neistoty, bez ohľadu na to, či sú založené na elasticitách z literatúry alebo expertnom odhade. Ako absolútne minimum by bolo dobre doplniť túto (aj keď možno na prvý pohľad samozrejmu) informáciu do textu (a tiež do grafu), v druhom slede (možno ako niečo, nad čím by sa dalo zamyslieť do budúcnosti v súvislosti s ďalším možným vylepšením rámca STRELEC) by možno bolo vhodné považovať nad tým, ako aj túto neistotu explicitnejšie vyjadriť a zohľadniť (a prípadne znázorniť). Pri použití elasticít z literatúry je to zrejme, pri expertnom odhade to bude zrejme zložitejšie.	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.

8		<p>Odporúčam skontrolovať prepočet zamestnanosti z odhadu QASR v percentuálnych bodoch na percentuálnu zmenu.</p>	<p>Ad footnote č. 141 [časť o miere zamestnanosti]: táto je, samozrejme, v kontexte boxu správna. Len preventívne (a zrejme zbytočne :)) pripomínam, že v prípade QASR pri zamestnanosti je elasticita tam odhadnutá a reportovaná v percentuálnych bodoch, ktoré treba previesť na percentuálnu zmenu (viď napr. koniec Boxu č. 1 na str. 15 v Égert & Gal (2017)). Len pre vysvetlenie/informáciu: QASR neobsahuje explicitne ľudský kapitál a berie ho ako jeden z determinantov vplyvujúcich na produktivitu (viď napr. Kap. 3 v Botev, Égert, Smidova a Turner (2019)) a v jeho rámci bol istý pokus o kvantifikáciu základných typov opatrení v školstve (Égert, Botev a Turner (2019)) (ale prístup, ktorý je zvolený v IFP policy paperi, aj k ľudskému kapitálu, aj ku kvantifikácii opatrení, ktoré ho ovplyvňujú, je podľa môjho názoru rozhodne lepší). Momentálne sa v OECD pracuje jednak na lepšom indikátore ľudského kapitálu, ktorý by prepojil informácie z testov PIAAC a PISA, a následne aj kvantifikácii edu opatrení na takomto ukazovateli. Rovnako sa momentálne pracuje na update celého QASR.</p>	<p>Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.</p>

9	Opatrenie 1.4 AOPTP:	Ztransparentniť výpočet.	<p>Z hľadiska transparentnosti by bolo vhodné, keby tu bol hlavný parameter (% HDP) aj uvedený ako prepočítaný na vstupný parameter do výpočtu podľa QASR, čiže výdavky na AOPTP na jedného nezamestnaného ako % HDP p.c.</p> <p>(čo, ak dobre počítam, bude niekde okolo 3? a v tom prípade sa výsledok zdá byť možno o pár desatiniek [čiže zanedbateľne] vyšší; alebo je možné, že v texte uvedený výsledok tiež obsahuje aj efekt cez TFP a v tom prípade by bolo vhodné ho tam do textu doplniť; viď napr. Box 1.3, Tab. 1.4 v 2021 draft Economic Survey, kde je započítaný aj kanál TFP; alebo Égert&Gal (2017), pp.19, kde je podobne veľký šok [a ostatné parametre priemer OECD] a efekt obsahuje aj impakt cez TFP). Tiež by bolo fajn spomenúť, či bola na výpočet použitá celková zamestnanosť (a aká), alebo, podobne ako v QASR demografické skupiny (a aké)</p>	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.
10	Opatrenie 2.6 podpora vzdelávania dospelých:	Ztransparentniť výpočet.	Podobne ako pri Opatrení 1.4, vyššie ide o úplne zanedbateľný rozdiel, ale pokiaľ je odvodené z 1.4 ALMP, tak by zrejme malo mať rovnaký profil (0.2, 0.3, 0.3)	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.
11		Odporúčame uviesť dôvod absencie konvergenie k dlhodobému efektu.	Kvantifikácia všetkých <u>opatrení podľa QASR</u> (vrátane 1.4 a 2.6) sa vzhľadom na dostupné informácie zdá byť realistická na horizonte do 2040. Nie je zrejmé, prečo u všetkých týchto opatrení efekt	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.

			v 2050 je rovnaký ako v 2040 a nie je tam ďalšia konvergencia k dlhodobému efektu (najmä pri opatreniach, ktoré účinkujú cez TFP). Ak je to z dôvodu konzervatívnosti/opatnosti, je to legitímny prístup, ale bolo by dobre to niekde v texte spomenúť.	
12	Opatrenia 2.2, 2.3 a 2.4		Vyzerajú, že sa čiastočne prelínajú (ale ok, to je zrejme ošetrené footnote č. 142).	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.
13	Opatrenie 5.2	Objasniť rozdiel v odhade podielu VŠ študentov v zahraničí vracajúci sa na SK.	Opatrenie predpokladá, že na Slovensku ostane pracovať 90% študentov, ktorí by inak odišli študovať do zahraničia. <u>Opatrenie 2.5</u> konzervatívnejšie predpokladá, že z rovnakej skupiny študentov (ktorí by inak odišli študovať do zahraničia), zostane na Slovensku študovať 70%. Rozdiel nie je zdôvodnený.	Kapitola 4 bola odčlenená ako samostatný dokument. Obsahovým pripomienkam k tejto časti sa budeme venovať samostatne.
14	K textu všeobecne	Malé pripomienky / Väčšie preklepy a spol.:	<ul style="list-style-type: none"> ● str. 72, Opatrenie 2.1 Popis – krkolomná veta, ktorej by pomohlo explicitne uviesť, o ktoré deti ide: "...zaškolenosť detí vo veku 5 rokov zo sociálne znevýhodneného prostredia(?) je iba polovičná..." ● str. 74, Opatrenie 2.2, Spôsob odhadu vplyvu na HDP: "...vplyv skorej zaškolenosti od 9 rokov"-> 3 ● str. 75, Opatrenie 2.3, Popis: chýba footnote č. 143 	Pripomienky zapracované do textu.

- v texte celého papera je dost' veľa preklepov a gramatických chýb
- slovo "škálovat" sa píše bez mäkčeňa, vid' napr. juls.savba.sk
- bolo by čitateľsky prívetivejšie, keby bolo značenie grafov cez celú publikáciu konzistentné (napr. v niektorých grafoch čierna línia znázorňuje Slovensko, v iných Nemecko a podobne)
- graf 1.1 má neúplnú legendu
- graf 1.9 má neúplný nadpis
- podobne ďalšie grafy majú podobný problém, alebo je nadpis na jednej strane a samotný graf na druhej
- graf 1.44 je neúplný (odrezaný)
- footnote č. 83 je kópiou footnote č. 82
- graf 1.50 je kópiou grafu 1.16
- graf 2.1 je dost' neprehľadný/nie veľmi dobre popísaný
- odkazovanie na grafy v texte nemá miestami dobré číslovanie (číslo grafu v texte neozdpovedá grafu, na ktorý text odkazuje)

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Nemam ďalšie pripomienky a súhlasim s publikáciou dokumentu Reformný kompas slovenskej ekonomiky.

---

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.